

สังขารของสังคมที่ขาดการสืบทอด

----- ระบุ สำนัก

ชีวิตคือการเดินทางที่สามารถสืบทอดเชื้อสายเผ่าพันธุ์ได้ ย่อมหมายความว่าชีวิตนั้น พึ่งมีรากฐานซึ่งมีชีวิตชีวาทำหน้าที่เป็นหลักประกันให้ ที่มั่นได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะชีวิตมนุษย์แต่ละคนซึ่งมีภูมิปัญญาช่วยให้ความคิดตนเองสามารถหยั่งลงลึกซึ่ง และสานถึงสังขารได้ชัดเจนยิ่งขึ้น หากสูญเสียสิ่งดังกล่าวย่อมพบกับความจริงว่าชีวิตที่ตนกำลังกำหนดตัวเองให้มุ่งไปสู่การสืบเชื้อสายเผ่าพันธุ์ และหากคนส่วนใหญ่ในสังคมตกอยู่ในสภาพดังกล่าว ย่อมกำหนดให้สังคมซึ่งเคยมีรากฐานเป็นของตัวเองจำต้องสูญเสียไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น

ในช่วงที่ผ่านมา เรามักได้ยินคำปรารภเป็นครั้งคราวว่า "ทุกวันนี้สังคมไทยตกอยู่ในสภาพตัวใครตัวมัน" และบ้างก็กล่าวว่า "ทุกสิ่งทุกอย่างในสังคมไทยขึ้นอยู่กับตัวบุคคล" ซึ่งน่าจะหมายความว่า หลายคนมองเห็นสภาพดังกล่าวได้ชัดเจนพอสมควรแล้วจากความรู้สึกอันเป็นธรรมชาติของตนเอง

แต่อาจเนื่องมาจากการนำมาพูดเพราะเกิดความรู้สึกหลังจากสะกดกับปัญหาบางอย่างไปอย่างหนึ่ง เมื่อสิ่งนั้นพ้นตัวไปแล้วก็ไม่นำพาที่จะเก็บมาคิดวิเคราะห์เพื่อหาเหตุผลให้ถึงที่สุด ทำให้เรื่องราวต่าง ๆ จำต้องถูกปล่อยให้ผ่านไปเรื่อย ๆ โดยที่ขาดจุดเริ่มต้นเพื่อหวังแก้ไขอย่างจริงจัง แม้กรณีที่ยกมาวิเคราะห์นั้นก็ เป็นลักษณะหนึ่งซึ่งบ่งบอกถึงการสูญเสียที่รากฐานตัวเอง จึงทำให้ขาดความคิดซึ่งควรมีการสืบสานต่อไปให้ถึงสิ่งซึ่งเป็นเหตุเป็นผล

ความจริงแล้ว ปัญหาอันสืบเนื่องมาจากคำปรารภที่หยิบยกมาเป็นกรณีตัวอย่างเพื่อวิเคราะห์น่าจะถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสภาพตัวใครตัวมันก็คือ สิ่งที่มีเหตุมีผลขึ้นอยู่กับตัวบุคคลก็คือ ล้วนกำหนดด้วยตัวของมันเองให้การสร้างสรรค์ต่าง ๆ ซึ่งแต่ละคนหวังว่าควรมีวิถีทางมุ่งสู่เป้าหมายได้อย่างมั่นคง หากเกิดขึ้นจำต้องขาดการสืบสานสู่นาคศ แต่ด้ามมองย้อนหลังเพื่อหวังพบทวนกลับพบว่า ตกอยู่ในสภาพซึ่งมีเงื่อนไขอันเป็นสิ่งแปลกปลอมที่สืบเนื่องมาจากอิทธิพลรูปวัตถุเข้าไปแอบแฝงอยู่ภายในรากฐาน จนทำให้ขาดความเป็นตัวของตัวเอง

เพียงมองจากสิ่งซึ่งอยู่ใกล้ ๆ ตัวเราแต่ละคน และถือเป็นมรดกตกทอดมาแต่อดีต แม้เริ่มที่รูปวัตถุซึ่งก็คือสังขารเกิดจากความคิดคน น่าจะเห็นได้ถึงสิ่งที่เชื่อมโยงถึงกันกับรูปแบบซึ่งเคยเป็นมาแต่อดีต โดยเฉพาะมองถึงด้านจิตสำนึกอันถือได้ว่าคือรากฐานของการสร้างความมั่นคงยั่งยืนให้แก่ชีวิตและสรรพสิ่งต่าง ๆ เนื่องจากมีเหตุมีผลผูกพันถึงจิตใจและความคิดแต่ละคนผู้ซึ่งเป็นสมาชิกร่วมสังคม ก็ด้วยกันอย่างสำคัญ

ถ้ามองภาพรวมของชีวิตคนไม้และการเจริญเติบโตได้อย่างครบถ้วนจะพบว่า จำเป็นต้องมีทั้งรากฐานอันพึ่งหยั่งลงลึกซึ่งอีกทั้งแผ่กว้างยิ่งขึ้น กับด้านบนซึ่งย่อมต้องมีการเจริญงอกงามและแตกกิ่งก้านสาขา จนกระทั่งถึงผลิดอกออกผลบนพื้นฐานธรรมชาติ แต่หากขาดรากฐานจริงซึ่งมีชีวิตชีวาช่วยให้ทุกส่วนสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากมีสิ่งแปลกปลอมเข้าไปแอบแฝงแทนที่ ย่อมกำหนดตัวเองโดยกฎธรรมชาติให้ทุกส่วนพึ่งต้องทรุดโทรมและสิ้นชีวิตไปในที่สุดอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น

หากนำหลักสังขารที่เกี่ยวกันมาพิจารณาภาพรวมของชีวิตแต่ละคนและการเจริญเติบโตซึ่งยังมีเหตุมีผลกำหนดวิถีการเปลี่ยนแปลงของสังคมหากหยั่งรู้ได้ว่ารากฐานจริงคือด้านจิตใจ จะพบว่าความเจริญในรากฐานจิตใจที่ลุ่มลึกอีกทั้งเปิดกว้างยิ่งขึ้นอย่างใกล้ชิดส่วนแก่กันและกัน เพื่อหวังรอบรู้ได้ถึงเหตุผลบนพื้นฐานความจริงของทุกชีวิตและสรรพสิ่งต่าง ๆ ซึ่งต่างก็มีความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันเป็นสังขาร ควรถือเป็นพัฒนาการซึ่งสนองความมั่นคงของชีวิตแต่ละคนและสังคม อีกทั้งยังถือเป็นสิ่งรองรับความเจริญในด้านรูปวัตถุอย่างสอดคล้องกันด้วย

ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดซึ่งน่าจะสะท้อนภาพให้เห็นเป็นความหวังอย่างสมเหตุสมผลกับคำกล่าวที่มักได้ยิน เป็นครั้งคราวว่า "เราจะร่วมกันสร้างสรรค์ทุกสิ่งทุกอย่างไว้เป็นมรดกตกทอดสู่ชนรุ่นหลัง" จึงน่าจะได้แก่ภาพ พฤติกรรมนำปฏิบัติและแนวความคิดทั้งหลายในสังคมที่มีโอกาสเติบโตเป็นผู้ใหญ่ยิ่งขึ้น ซึ่งมองเห็นอย่างชัดเจนให้ มั่นใจได้ว่า "มีความจริงใจต่อการให้ความสำคัญแก่เด็กและเยาวชน อีกทั้งไม่จำกัดกรอบอยู่เพียงลูกหลานส่วนตัว หากสามารถดึงลูกหลานทุกคนจากความรู้สึกอันดีเป็นธรรมชาติของแต่ละคน"

แต่ภาพที่สะท้อนออกมาปรากฏให้เห็น จากประสบการณ์ชีวิตซึ่งกว้างและลึกพอสมควร โดยที่มึนการติดตาม วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง จะพบได้จากความรู้สึกบนพื้นฐานธรรมชาติว่า เลวร้ายยิ่งขึ้น ทั้งนี้และ- ทั้งนั้นสืบเนื่องมาจาก "การที่ผู้ใหญ่แสวงหาประโยชน์จากเด็กเพื่อตัวเองและพรรคพวกทุกวิถีทางทั้งทางตรงและ ทางอ้อม อีกทั้งเปิดเผยและแอบแฝงมาในรูปซึ่งหากมองจากภายนอกอาจรู้สึกได้ว่าสวยงาม" ในขณะที่คนมีโอกาสอยู่ หนือเด็ก อีกทั้งผ่านจุดอ่อนของสังคมเข้าไปอย่างปราศจากการยับยั้งชั่งใจใด ๆ ทั้งสิ้น แม้การใช้เทคโนโลยี สื่อสารซึ่งโชนิตช่วงยิ่งขึ้นไปในแนวทางที่มีหตุ้มผลมอมเมาเด็ก เพียงเพื่อหวังประโยชน์ทางธุรกิจการค้าแม้ส่งผล ถึงทางเพศหากสบโอกาส

ส่วนในด้านการศึกษาซึ่งน่าจะถือเป็นประเด็นความหวังอย่างสำคัญเพื่อใช้แก้ไขปัญหาดัง ๑ เรากลับต้อง- พบกับภาพที่รู้ ๆ เห็น ๆ กันอยู่แล้วว่า ผู้ชนสู่อ่านอาจยิ่งสูง ส่วนใหญ่ขาดความใกล้ชิดกับเยาวชนจากรากฐานอันควร อิศระ หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า "มีความจริงใจ" หากใครมีโอกาสเข้าไปคลุกคลีถึงวงในของชนกลุ่มนี้มักพบว่า มีพฤติกรรมที่หันหลังให้เด็ก ถูกดูถูก และขาดการรับฟังความคิดเห็นจากเด็กด้วยความจริงใจ อันถือเป็นสื่อความ สำเร็จของการจัดการศึกษาซึ่งสำคัญที่สุด แม้อาจมีบางคนที่เข้าถึงและนำไปปฏิบัติมักถูกมองด้วยความรู้สึกเพียง- หนึ่ง ๆ ว่า "ผู้บริหารตามใจเด็กบ้าง หาเสียงกับเด็กบ้าง" และลงได้ เข้าใจอย่างนั้นจึงขาดการติดตามประเมินผล จากรากฐานตนเองซึ่งมีวิถีทางนำสู่การรู้ได้ถึงความจริง

เราจึงไม่น่าจะแปลกใจอะไรกับภาพที่สะท้อนให้เห็นจากสังคม ซึ่งยังเน้นอยู่กับการใช้อำนาจแก้ไขปัญหา อย่างชัดเจนแต่เพียงด้านเดียวเท่านั้น ส่วนด้านคุณธรรมซึ่งมีผู้ใหญ่เข้าใจเด็ก ที่ควรจะมีกระแสนถึงผู้บริหาร- ประเทศซึ่งเข้าใจประชาชนได้จากใจจริงจึงน่าจะยังไม่ถึงจุดเกิดซึ่งสะท้อนภาพให้มั่นใจได้ เพราะก่อนที่สิ่งนี้จะ เกิดได้ แต่ละคนพึงต้องเข้าใจตนเองก่อนอื่น แทนที่จะเน้นแนวคิดและทิศทางการทำงานในลักษณะมุ่งมองคนอื่นซึ่ง ในปัจจุบันจะเห็นได้ชัด ไม่เช่นนั้นแล้ว แต่ละเรื่องที่เกิดขึ้นคงไม่บานปลายออกไปอย่างกว้างขวางหากมีแนวโน้ม ให้แก้ไขได้ไม่ยาก

จากสังขรณ์ดังได้กล่าวแล้วถ้ามองเห็นน่าจะพบว่า มีเงื่อนไขจุดเดียวที่สามารถแก้ไขได้ทุกอย่าง นั่นคือ การลดความอยากภายในรากฐานตัวเองของบุคคลผู้ซึ่งมีชีวิตมีโอกาสเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ และยิ่งใหญ่อีกขึ้นไป ซึ่ง ควรเป็นไปคามเหตุและผลบนพื้นฐานธรรมชาติ มิใช่อีกด้านหนึ่งยอมรู้ได้เองว่าตนถึงเวลาที่ควรลดลง เพื่อคืนทุกสิ่ง ทุกอย่างสู่ธรรมชาติอย่างสอดคล้องกันกับสังขรณ์ อันดีได้ว่าเป็นภาพของการทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์พร้อมแล้ว

อนึ่ง บนพื้นฐานสังคมซึ่งมีทั้งผู้ใหญ่และเด็กอยู่ร่วมกัน หากสนใจมองที่เด็กซึ่งโดยสังขรณ์ ย่อม กำหนดตัวเองให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่อย่างต่อเนื่องกัน จากเหตุแห่งความไม่จริงใจที่ปรากฏเป็นความจริงอยู่ใน รากฐานจิตใจผู้ใหญ่ เมื่ออีกด้านหนึ่งไม่สนองประโยชน์ตัวเองไม่ว่าในด้านอารมณ์หรือรูปวัตถุ ภาพที่ปรากฏเห็นได้ ในปัจจุบันก็ยังคงมีการใช้อำนาจเป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาก็เพียงด้านเดียว อีกทั้งยังแสวงหาพฤติกรรมซ้ำเติมจากคน ส่วนใหญ่ แม้ปัจจุบันมักมีการกล่าวอ้างว่าสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว แต่หากมองได้ลึกกว่าเพียงภาพผิว น่าจะพบว่า เงื่อนไขเดิมยังไม่หายไปไหนหากหลบลงไปอยู่ในระดับที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งดูจะร้ายแรงยิ่งไปกว่าเก่า

อย่างไรก็ตามหากมองเห็นเป็นโอกาสก็จะพบว่า มีการเปิดเผยให้เห็นพฤติกรรมของผู้ใหญ่หลายคนซึ่งนำ

ออกมาปฏิบัติอย่างเปิดเผยไม่ว่าเป็นเพราะความไม่รู้หรือเจตนาแก้ตัวให้ตนเองและพรรคพวก โดยไม่คำนึงว่าจะมีผลเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีต่อเด็ก อีกทั้งยังนำมาอ้างว่า "โลกยุคนี้ควรเปิดเผยให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างอย่างอิสระ แต่ตนเองก็ไม่แสดงออกว่ามีภารกิจแก้ตัวให้ตัวเองอันถือเป็นอีกด้านหนึ่ง และถือเป็นพื้นฐานสำคัญกว่า หากยังคงปล่อยไปเรื่อย ๆ อีกทั้งเน้นแก้ปัญหาอยู่กับการใช้อำนาจจับกุม สังคมก็จะต้องประสบกับสภาพเลวร้ายยิ่งขึ้นจนทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างไม่อาจเกาะตัวกันต่อไปอีกได้

ในช่วงไม่นานมานี้มีกรณีตัวอย่างสองเรื่องเกิดขึ้นพร้อมกันพอดี ใครคิดว่าเป็นเหตุบังเอิญหรือมองเห็นภาพรวมของวัฏจักรซึ่งมีสองด้านเป็นสังขธรรม คงสุขแล้วแต่ก็มีปัญหาของแต่ละคนซึ่งไม่เหมือนกัน ภาพแรกได้แก่การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจบังคับเด็กให้ร่วมเพศให้พวกตนดู และขณะหกสิบอายุเรื่องดังกล่าวยังไม่ทันจางหายไป ก็มีข่าวใหญ่ติดตามมาว่า วัยรุ่นกลุ่มหนึ่งซึ่งรุดจากรยานยนต์แข่งกันอย่างคึกคะนองจนถึงขั้นชนนายตำรวจที่รักษาการณ์ตายกลางถนน อีกทั้งยังไต่ถามและมองเห็นภาพคนโดยเฉาะกลุ่มที่อยู่ระคับบน ๆ เน้นแก้ไขปัญหาเพียงในด้านจับกุมมาลงโทษ

ทั้งสองกรณีที่เกิดขึ้นใกล้ ๆ กันหากรู้จักมองได้ถึงภาพรวม น่าจะสอนให้เห็นได้สองด้านซึ่งรวมกันอยู่ แต่ถ้ายังมองในลักษณะแยกส่วนคงเห็นได้ว่าเป็นคนละเรื่องที่ส่วนหางกัน ทำให้นึกถึงปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า โดยเหตุที่กลุ่มคนในด้านหนึ่งไปมีอำนาจขาดการให้ความสำคัญและความจริงจังแก่การพัฒนาชีวิตคนระดับล่าง. ธรรมชาติจึงกำหนดให้วิถีชีวิตคนกลุ่มนี้ต้องไปบุกกรุกป่าเพียงเพื่อปลูกข้าวไร่และข้าวโพด อีกทั้งยังได้ไม่มาขายเอาเงิน แม้ตกเป็นเครื่องมือคนระดับบนบางคนซึ่งมีความโลภไม่สิ้นสุด เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็คนระดับบนอีกนั่นแหละที่ใช้อำนาจจับกุมมาลงโทษ อีกทั้งยังถูกหลายคนประนามว่าคนเหล่านี้ใช้ไม่ได้ ดังนั้นในกระแสสังคมทุกวันนี้ทั้งเด็กและคนผู้ซึ่งชีวิตตกอยู่ในสภาพที่อึดอัดโอกาส จึงต้องรับเคราะห์กรรมทั้งสิ้นทั้งล่อง

แม้ว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่ง ณ บัดนี้ส่งผลย้อนกลับมากกระทบอย่างเห็นได้ชัดแล้ว ก็ยังคงมีผู้ใหญ่หลายต่อหลายคนมองได้ไม่ถึงเหตุที่แท้จริง จึงยังคงหลงอยู่กับตัวเองและอำนาจซึ่งนำมาใช้แก้ไขปัญหาคด้วยวิถีทางเก่า กับอีกด้านหนึ่งก็ยังไม่ยอมช่มเหงทำร้ายเยาะขุ่นทั้งในด้านจิตใจ ความคิดและร่างกายให้เห็นกันได้ชัด เจนต่อไปอีก

ดังนั้นหากมองความผิดได้ถึงสังขธรรมน่าจะพิจารณาลงโทษผู้ใหญ่ยิ่งในระดับที่ยิ่งใหญ่ มากกว่าคนซึ่งชีวิตเกิดมาภายหลังถ้ายังคงไม่เอาไหนไรหรือไม่มี คังนั้นหากมองอย่างไม่มีอคติสักหน่อยน่าจะเห็นคำตอบได้เองว่า ควรเห็นใจและสงสารด้านไหนมากกว่า และคงไม่ลืมนึกว่าท่ามกลางสังคมซึ่งคนตกอยู่ในสภาพย่ำแย่คืออย่างกว้างขวางคงมีความจำเป็นที่จะต้องชี้แจงว่า สิ่งซึ่งหยิบยกมาเป็นตัวอย่างเพื่อการวิเคราะห์นั้น ไม่มีเจตนามุ่งที่ตัวบุคคลไม่ว่าใครทั้งสิ้น หากหวังชี้ให้เห็นถึงเหตุและผลซึ่งอยู่ในระดับที่ลึกกว่าภาพผิวเท่านั้น แม้ในระบบราชการหากทำงานไปตามคำสั่งด้านเดียวแม้ทำดีที่สุด แต่ขาดอีกด้านหนึ่งคือการมุ่งแก้ไขปัญหาคซึ่งแฝงอยู่ในรากฐานคนระดับเหนือ ๆ ขึ้นไป วันหนึ่งไม่เร็วก็ช้าคนและครอบครัว หรือไม่ก็ถึงชนรุ่นลูกหลานคงต้องรับเคราะห์กรรมด้วย ยิ่งในช่วงหลัง ๆ การเปลี่ยนแปลงมีแนวโน้มให้ "กรรมมักปรากฏทันตาเห็นยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ "

ในเมื่อผู้ใหญ่ซึ่งนับวันจะเป็นส่วนใหญ่อิ่งขึ้น อีกทั้งแต่ละคนก็มีการแสวงโอกาสที่จะเป็นผู้ยิ่งใหญ่กว้างขวางยิ่งขึ้นเป็นลำดับ จึงยิ่งสะท้อนให้เห็นภาพซึ่งมีแนวโน้มมุ่งแสวงประโยชน์จากเด็ก ไม่ว่าจะเห็นได้โดยตรงหรือแอบแฝงมาในรูปแบบอื่นแล้วแต่สิ่งไหนจะเปิดโอกาส ซึ่งคาดเองว่าหลายคนมองเห็นได้ยาก ยังมีโอกาสพบเห็นช่องว่างช่องโหว่ภายในรากฐานการศึกษา ทำให้คนที่เชื่อกันว่าผ่านระบบการจัดการศึกษาถึงระดับสูงมาแล้ว ก็ยังคงเป็นเครื่องมือและเป็นพรรคพวกได้ไม่ยาก จึงน่าจะถือเป็นสังขธรรมที่บ่งบอกได้ชัดเจน ถึงวิถีทางอันน่าจะถือเป็นความจริงของสังคมว่า กำลังมุ่งไปสู่ทิศทางอันพึงต้องพบกับสภาพอย่างใดในที่สุด

แม้ภายในกระแสการจัดการศึกษาซึ่งเชื่อกันว่า น่าจะอิสระในการที่แต่ละคนพึงใช้วิจารณญาณจากรากฐานจริงของตนเองเพื่อหวังพัฒนาระบบการเรียนรู้ร่วมกับยกระดับคุณภาพทางความคิด แต่จากอดีตซึ่งแม้ไม่นานนัก

หากสามารถวิเคราะห์จากพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงจนกระทั่งถึงผลซึ่งปรากฏเป็นช่วง ๆ จะพบว่า "น่าจะเป็นอิสระที่ปรากฏเพียงค่านอก แต่ไม่อาจหยั่งลงลึกซึ่งถึงรากฐานอันเป็นสิ่งอยู่ภายใน" สิ่งซึ่งปรากฏเห็นได้ชัดเจนก็คือ "ขาดการสัมผัส ทำให้สาระต่าง ๆ ซึ่งบรรพบุรุษได้ริเริ่มอีกทั้งสร้างสรรค์ไว้ ไม่ได้รับการ - สานต่อ" หรืออีกนัยหนึ่งน่าจะกล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า "อิสรภาพที่ขาดจิตสำนึกอันควรมีเหตุผลช่วยให้รับผิดชอบต่อสิ่งซึ่งบรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้แล้ว"

ดังเช่นที่มีคำปรารภในระดับครอบครัวว่า "สิ่งซึ่งพ่อแม่ผู้ปกครองได้ริเริ่มและสร้างไว้แล้ว ไม่มีลูกหลานคนไหนรับทอดเพื่อสร้างสรรค์ต่อไป" ส่วนในด้านการศึกษาก็มีกล่าวไว้ว่า "ครูบาอาจารย์คนไหนริเริ่มสิ่งใดไว้ ลูกศิษย์หลายคนกลับรับไม่ได้หรือตามไม่ทัน แลมยังแก้ตัวว่าครูก้าวไปเร็วเกินไปด้วยเหตุผลที่หวนกลับมาพิจารณาที่ตัวเองก่อนอื่น" และในด้านการบริหารบ้านเมืองก็มักปรารภเป็นครั้งคราวว่า "บ้านเมืองเราขาดการนำเอานโยบายซึ่งคนยุคก่อน ๆ ที่เข้าไปบริหารงานกำหนดไว้มาพิจารณาปรับและสานต่อ แต่กลับยกเลิกหรือไม่ก็เพิกเฉยหากกำหนดขึ้นมาใหม่เป็นส่วนใหญ่ อาจเหลือเพียงส่วนน้อยไว้เพื่อใช้อ้างได้ ทั้งนี้และทั้งนั้นเพื่อหวังได้ชื่อว่าเป็นของตัวเองและพรรคพวก แม้อาจได้ผลเพียงระยะสั้นก็หวังนำมาใช้คชวาทหรือทับถมกลุ่มอื่นพวกอื่น ส่วนระยะยาวหากเสียหายก็ไม่มีใครพูดถึง"

ดังคำปรารภอีกสิ่งหนึ่งซึ่งกล่าวกันว่า "คนไทยล้มอะไรง่าย ๆ" หากจิวลิ่งโคได้คิดมีการนำเอาความ - อาฆาตพยาบาทมาผูกติดไว้การสั่งสมท เรียงที่บริสุทธิ์อันถือเป็นสิ่งนำมาซึ่งการสร้างสรรค์และสืบทอดอย่างลึก - ซึ่งถึงรากฐานจริงจึงเป็นไปไต่ยาก

แม้ในประเด็นความภูมิใจ ก็มีธรรมชาติความรู้สึกที่มุ่งมองไปยังสิ่งซึ่งคนได้มา ไม่ว่าจะลาภ ยศ หรือการได้รับยกย่องสรรเสริญ แทนที่จะหวนกลับไปสู่อีกด้านหนึ่งและเห็นว่า คนได้ทำหน้าที่สืบทอดกระแสซึ่งมุ่งสร้างสรรค์ โดยที่บรรพบุรุษสร้างไว้ให้เป็นที่ยอมรับของสังคมชัดเจนพอสมควรแล้ว คำกล่าวจากผู้ใหญ่ในอดีตที่ว่า "ลูกหลานควรคิดว่าพ่อแม่ และเด็กควรคิดว่าผู้ใหญ่ ไม่เช่นนั้นบ้านเมืองก็คงไม่เจริญก้าวหน้าไปได้" จึงเป็นสิ่งขัดกันกับภาพความจริงซึ่งพบเห็นกันในปัจจุบัน และผู้ที่รู้ได้ลึกซึ่งย่อมไม่โทษเด็ก

การพัฒนาสังคมคงเปรียบได้ดุจหลักการสร้างบ้านซึ่งมีการพยายามปรับแต่งทุกส่วน ให้มีเหตุผลสอดคล้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อหวังให้ผู้อยู่อาศัยแต่ละคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งจำเป็นต้องมีแผนงานที่มุ่งพื้นฐานความต้องการของแต่ละคนผสมผสานกันอย่างมีเหตุผล อีกทั้งเชื่อมโยงถึงการบำรุงรักษาอย่าง - ได้สัดส่วน ผู้คิดจึงหวังต้องมีสายตากว้างไกลอีกทั้งมีรากฐานหยั่งลงลึกซึ่ง แม้อันอนาคตจำเป็นต้องมีการปรับปรุงและปรับเปลี่ยนจากชนรุ่นหลังอย่างต่อเนื่อง แต่สิ่งซึ่งปรากฏอยู่ในรากฐานมาแต่เริ่มแรกย่อมได้รับการสานต่อมาได้ อีกทั้งมีบทบาทเสริมสร้างความมั่นคงยั่งยืนสู่ชนรุ่นหลัง

หากพื้นฐานสังคมต้องตกอยู่ในสภาพตั้งได้หีบหีบของจริงมาสะท้อนภาพให้เห็นเป็นช่วง ๆ แล้ว ยิ่งนาน ๆ เราคงมีโอกาสพบภาพบ้านซึ่งสร้างทั้งค้ำงไว้หลังแล้วหลังเล่าโดยที่ชนรุ่นหลัง ๆ ไม่อาจนำไปใช้ประโยชน์อะไรได้ และสิ่งซึ่งสร้างค้ำงไว้ก็คงผู้หลังสิ้นสภาพไปในที่สุด อีกทั้งในยุคปัจจุบันซึ่งกระแสโลกาภิวัตน์ในด้านรูปวัตถุมีความ - คล่องตัวยิ่งขึ้น หากบ้านหลังไหนมีทำเลเหมาะสมมีชนต่างถิ่นเข้ามาถกฉวยโอกาสถือครองและสานต่อไปเพื่อประโยชน์ของพวกเขา หากคิดได้อย่างผู้มีสติ ธรรมดาเราไปโทษเขาถือเป็นสิ่งถูกต้องแล้วหรือ

อนึ่ง หากเรายังคงมองเห็นชัดเจน เช่นปัจจุบันว่า คนในด้านที่มีโอกาสและอำนาจเห็นอีกด้านหนึ่ง ชาติความรู้สึกรักจากจิตวิญญาณตัวเองที่มองเห็นคุณค่าชีวิตเด็กและเยาวชนทำให้ชาติความหวังใจ มีการใช้กลยุทธ์อัน - แฝบยล โดยที่นำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งคาดว่ามีแนวโน้มจะมีเหตุผลสนองความต้องการของคนเข้าไปแอบแฝงไว้ในระบบการ - จัดการที่แต่ละคนมีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีทั้งกระบวนการซึ่งส่งผลล่อหลอกหรือไม่ก็ใช้เงินไขว้เขวบ้าง เพื่อหวังนำเอา

ธรรมชาติอันมีปรากฏอยู่ในรากฐานเขาวงกตแต่ละคน มาสนองประโยชน์คนและพรรคพวก และเมื่อชีวิตคนเหล่านั้นต้องตกอยู่ในสภาพ คินหลงทางจนถึงขั้นกระทำความคิดก็ยังมีการใช้อำนาจบังคับลงโทษซ้ำอีก "สิ่งซึ่งปรากฏเป็นธรรมชาติอยู่ในจิตวิญญาณแต่ละคนมาแต่กำเนิด อันควรถือว่ามีความสำคัญยิ่ง จึงต้องตกอยู่ในสภาพสูญเสียอย่างลึกซึ้งอีกทั้งกว้างขวางยิ่งขึ้น"

อย่างไรก็ตาม ในเมื่อสังขรณ์ได้ชี้ไว้ชัดเจนว่า ทุกสิ่งมีการกระจายตัวเองอย่างอิสระทั้งสองด้าน ดังนั้นจึงไม่ว่าจะมีแต่ด้านที่กล่าวมาแล้ว หากอีกด้านหนึ่งยังมีแต่ละคนซึ่งอยู่อย่างไม่ประมาทน่าจะมองเห็นความจริงได้ว่าสภาพสังคมไทยเท่าที่เปลี่ยนแปลงมาจนถึงปัจจุบัน แม้มีแนวโน้มมุ่งสู่ภาวะอับเฉารวดเร็วยิ่งขึ้นเป็นลำดับ และจะเป็นโค้งของวัฏจักรอันดีเป็นที่สุดของสังขรณ์แล้ว เพื่อการหวนกลับมาสู่รอบใหม่ซึ่งคงไม่เหมือนเก่า หากใครรู้ได้ชัดเจนกว่าและเร็วกว่า ย่อมถือว่าเข้าถึงจุดซึ่งพบกับคำตอบเองว่า ควรปฏิบัติตัวอย่างไรเพื่อมิให้จิตใจเกิดความขุ่นมัว และน่าจะเข้าใจแจ่มชัดแล้วว่าคงไม่มีใครจะมีอิทธิพลกำหนดคนอื่นให้เป็นไปตามที่ตนปรารถนาได้อย่างแน่นอนที่สุด.